

GAZETA TRANSILVANIEI.

Gazeta este de 2 ori: Joi și Duminecă, F61'a, candu concedu ajutoriale. — Pretiulu: pe 1 anu 10 fl., pe 1/4 3 fl. v. a. Tieri esterne 12 fl. v. a. pe unu anu séu 2 1/3 galbini mon. sunatória.

Anulu XXXVI.

Se pronomera la postele c. si r., si pe la DD. corepondenti. — Pentru serie 6 cr. Tacs'a timbrala a 30 cr. de facare publicare.

Nr. 96.

Braslovu 28/16 Decembre

1873.

Calea ferata orientale.

Rogamu pre lectorii Gazetei, cá se aiba bunatate a cetí acestu resumatu historicu despre calea ferata orientale cu patientia pana la fine, si speramu, ca nu le va para reu, mai virtosu déca voru vedea, ca aici este vorb'a si de pung'a dumnealoru, si inca de altu ceva, de lucru mai mare decatu ar' fi pung'a cea mai ticsita cu galbini.

Calea ferata orientale se dice aceea, care vene din Ungari'a pe la Oradea mare la Clusiu, de acolo pe langa Aiudu si Teiusiu, la Blasiu, Mediasiu, Seghisió'a si Brasiovu, de unde are se éssa in Romani'a.

Acea cale ferata este unu pruncu portatu vreo cincispredece ani in pantece, nascutu intre cele mai grele doreri, cu ajutoriulu mai multoru mósie, ghebosu, schiopu, ciungu de una mana, plinu de bube urite, preste aceea si saracu, peritoriu de fóme. Se ne esplicamu.

Calea ferata orientale a produsu indata dela conceptiunea sa in pantecele mamei sale, certe cele mai inversiunate asupra nationalitateri sale. Inca pe la finea erei absolutistice si mai alesu sub sistem'a numita a lui Schmerling, aristocrati'a maghiara stete cu capulu in peptu, cá acea cale se tréca pe acolo, pe unde trece ea astadi, adeca preste, séu pe langa mosiile lor. Din contra sasii, mai alesu cei din Sibiiu, se facea luntre si punte, pentru cá preste Transilvani'a se éssa numai un'a cale ferata spre resaritu, si aceea se tréca prin sasime. Lupt'a decurgea cumu amu dice, pe vietia, pe mórté. In fine invinsera sasii, numai intru atata, in catu regimulu austriacu si senatulu imperiale se induplecara a dá concessiunea pentru Aradu-Alb'a-Iuli'a. Deocamdata atata, si mai multu nimicu. Unu scopu alu regimului érá si cu atatu ajunsu, ca-ci adeca chiaiea Transilvaniei, Cetatea Alb'a, se legá cu celelalte cetati fortificate si cu Vien'a. De aci incolo, ministeriulu Schmerling tfeinea in una mana concessiunea liniei Oradea—Clusiu—Brasiovu, éra in alt'a diplom'a imperatésca din 20 Octobre 1860 si patent'a din 26 Febr. 1861 dicundu catra ungurii ardeleni: *Faciam si feceritis*, adeca: *Acceptati nou'a lege fundamentale de statu; recunósceti unitatea imperiului, intrati in senatulu imperiale, si éca concessiunea dupa care insetédia sufletele vóstre; cu acea concessiune in mana, toti aceia dintre voi, carii v'ati ruinatu, de nu mai aveti nimicu, ve poteti restaurá, a ve scapá de datorile care ve sugruma, si déca nu veti face érasí nebunii mari dupa datin'a vóstra, precumu ati facutu cu bonurile rurali *)*, ve puteti inca si inavuti.

Asia stá cestiunea calei ferate orientale pe tempulu catastrofei dela Sadv'a si Königrätz din 1866. Dupa aceea ungurenii si austriacii impartira imperiulu intre sene, si pe la 1867/8 se para, ca tóta lumea este a lor. Concessiunea pentru calea ferata orientale se dede la duoi anglii, fratii Warring, carii, bene se ne insemnamu, érá cunoscuti din capulu locului, nu numai cá mari intreprindietori, cí si cá ómeni de honóre. Acei frati formara unu consortiu, si inchiaiaru unu contractu in Parisu, pe temeiulu caruia s'au emissu actiunile calei ferate, despre care ne este vorb'a,

*) Grundentlastungsoobligationen. Cuventu lengu, catu o di de véra.

si s'au adunatu milliónele dela lume si tíera. In dilele lui Schmerling se calculase, ca acésta cale are se coste circa 84 millióne florini, pana se o scótiá in passulu Buzeu, ca-ci pe atunci asia se dicea, ca dela Brasiovu are se ésa pe Buzeu inainte. Sub domni'a ungureniloru s'a stabilitu totu camu asemenea cifra, adeca pe la 80 millióne inainte. Fratii Warring se invertira prin tíer'a nóstra mai bene de duoi ani, lucrara de colea pana colea; in fine declarara, ca dieu ei nu se ajungu cu banii; apoi facura cumu sciura, isi pusera frundia in budia, si o stersera la sanetós'a, in catu abiá la unu anu le audísi de nume, ca se afla in Americ'a meridionale. Acuma ungurenii dederu cu maciuc'a in urm'a lor, fóra a le nemeri nici macaru umbr'a. Dupa aceea se respandí faim'a si spaim'a, ca a remasu unu deficitu de 8 1/2 millióne; déra acésta cifra se rectificá curendu la 16 millióne, dupa aceea altii volíá se scia de 21 millióne. Alarm'a batuta din acésta cauza fú amutita prin alte scandale colossali si nerusinate ale faimosului Strussberg. Pe atunci adeca in Vien'a, Pesteá, Clusiu, avea ómenii pasiunea infuriata de a se ocupá numai de genialele strengarii ale lui Strussberg, de coruptibilitatea boieriloru din Romani'a si de stupiditatea gagautiloru de romani (dumme Valachen), éra de strengariile inpreunate cu intreprinderea Warring nu le prea placea se audia; ba multi avea fórté mare placere se strige cu fariseii jidoviloru: *Multiamimutie Dómne*, ca noi nu suntemu, cá si acei valachi blastemati, cari isi robira tíer'a la coscarii prussaci si la jidovii lui Strussberg.

Intr'aceea vení unu tempu, in cares'au in fundatu in Bud'a-Pesteá tóte minciunile, in catu astadi stamu in faci'a unoru fapte complinite, care in unele puncte trecu de parte si preste scandalele lui Strussberg. Din tóte cercetarile cate s'au facutu in urm'a furtunóseloru interpellatiuni audite in sesiunea trecuta si in acésta de acumu a dietei ungurene, esse la lumin'a dilei, ca neauditele daune intemperate actionariloru 'si tieriei, se potu inputá fratiloru Warring mai pucinu decatu la ori cine altulu. Inssai „Reform“ adeca fóli'a comit. Lonyai fostu ministru de finantie, si apoi ministru presidente, sustiene cu voce tare, ca trebuie se se traga in cercetare aspra: a) directiunea calei ferrate; b) consiliulu administrativu alu ei; c) comissarii regimului, carii avusera missiunea de a controlla fórté de aprópe lucrarile si tóta manipulasiunea; d) casarii, carii au platitu sute de mii si millióne pe conturi nelegitimate de ajunsu; in fine e) chiaru ministrii. Alte diarie striga: *temniti'a; temniti'a!* Ernestu Simonyi, unu omu brutale si reu de gura, striga in una din siedentiele trecute: *La calea ferrata dela Fiume s'au furatu vr'o 17 millióne, la cea orientala s'au furatu asemenea. Cuventele lui au produsu larma, érá unii gubernemantali intrebata: Ca dóra nu vei face si pre ministri furi. Nu facu furu pre nece unu ministru; déra unde au fostu ei, candu s'au intemplatu acele dilapidatiuni enorme? fu respunsulu lui Simonyi. De altumintrea chiaru si unu omu cá Zsedényi (alias Pfannschmidt) a vorbitu in clubulu deakistiloru in sensulu acést'a. Acuma se astépta se se védia, ce va scóte la lumina comissionea cea noua exmissa de catra cas'a deputatiloru. Dupa scirile din urma, venite dela Bud'a-Pesteá se crede, ca in casu candu opiniunea comissionei ar' esí in sepsulu opiniunei*

lonyaiane si cu adausu, ca statulu se nu mai ajute nimicu pe consortiu, cí se'lu lase cá se declare falimentu, atunci ministeriulu are se face din acésta cestiune ministeriale, adeca se'si dè demissionea.

Nóue romaniloru de dincóce de Carpati ni se paru acestea lucruri óresicumú transcendentali, adeca ele trecu preste conceptulu ce avemu noi despre furtu. Noi dicemu furu la omulu, pe care l'amu apucatu cu man'a in busdunariulu nostru, séu calare pe calulu nostru, ori pre vreo martióga tieganésca; déra in lumea cea mare ómenii au alte idei despre furtu. Asia d. e., ministru austriacu ne mai potendu suferí multele neregularitati dela calea ferata galitiana, care duce prin Bucovin'a la Iassi, inainte cu cateva luni destitui pe faimosulu directoru generale anume Offenheim, care pe langa alte mari emolumente, tragea 40 mii florini salariu anuale, dupa aceea porní una cercetare inpartiale si rigorósa, alu carei resultatu fú, ca dn. ministru aruncá in temnitia atatu pe acelu Offenheim, catu si pe directorulu technicu Emanuilu A. Ziffer si pe inspectorulu supremu Franciscu Liskovetz, suspinse si pe faimosulu directoru Herz, care intraceea murí, nu se scie cumu, ca-ci altumintrea érá se intre si elu in temnitia *).

Dilele acestea incepura a pretende si ungurenii, ca ministrii lorú inca se arunce pre cativa in prinsóre. O ho, en stati domniloru, se vedemu mai antaiu ce se intielege in Austri'a, si ce in Ungari'a prin furtu, séu si prin dilapidatiune. Au nu sciti voi, ca in consiliulu administrativu siedu grafi, baronii si alti ómeni bogati; apoi dóra nu v'ati perdutu mintile, cá se aruncati pe mariile lorú alaturea cu Rozsa Sándor. Nu merge asia Pista bácsi. Calea ferrata orientale póte se coste ori si catu; déra cestiunea nu este nici cumu o pusesi tu, nici cumu o a pusu „Reform“, ci ea suna asiá, cumu s'a pusu in dilele lui Schmerling, si se póte desface in alte patru.

Au castigatu familiile unguresci scapatate si sarace, prin infientiarea calei ferrate orientale, bani si averi, cá se'si póta recastigá poterile? Au castigatu; ca-ce fratii Warring au trebuitu se cumpere cu pretiuri exorbitunde si adesea enorme, totu felulu de materialu si celu mai micu petecutiú de pamentu, si asiá familiile au resufatu binisioru. Preste acésta, multime de individi ignoranti, carii altumintrea érá peritori de fóme, intrara in servitiulu calei ferrate cu plati, la care inainte de aceea n'au cutediatu a visá.

Au castigatu nationalitatea maghiara? Care este acelu prostu, cá se se indoiésca despre acestu adeveru? Natiunea e compusa din familii, candu castiga acestea, se intaresce ceea.

Au perdutu valachii pamentu si alta avere pe tóta intenderea acelei linii? Au perdutu grosu, pentruca la ei pe terrenulu economiei nationale este satu fóra cani, éra inssai Economii'a nationale séu economii'a politica trece de planta exotica, straina, necunoscuta. Dela Vlachi au cumparatu cine cumu au volitu, terrenu, materialu, victualii, si la multime din ei nu li s'a platitu nici unu banu, si nu credemu se li se mai platésca vreodata.

*) Acelu Offenheim disese inainte cu patru ani: „Faceti cá se me asiediu cu directiunea in Iassi, éra eu voi operá din acelu punctu cu atat'a maiestria, in catu vóue se ve cadia Moldov'a, cá si un'a péra cópta in sinu. R.

Dreptu, ca barbati mai inteligenti, trecuti prin scóle mai multe, sciu si la noi ce este economi'a nationale; ei inse in anii in carii s'au asternutu calile ferrate in Transilvani'a, au fostu ocupati cu cestiuni mai mari, dogmatice, subtili, remase hereditate dela calugarii din vechime, apoi cu cestiunea infratirei. Déra ce se si faca vlachii cu bani. Bine disese Gyárfás delu Sancelu catra C—riu si B—u inainte cu patru dieci de ani: Banulu in man'a vlachului este periculu pentru patria. Nu'i trebuescu lui mai multi bani, decatu se'si cumpere opinci, caciula, sierpariu, si se platésca contributiunea. Banii suntu pentru domni; nu pentru mojici *).

Mai este inca si alta impregiurare, démna de tóta consideratiunea, pe care nici E. Simonyi, si nici alti sbieratori nu trebue se o tréca cu vederea. A ctionarii calei ferrate orientale suntu mai toti straini, mai vertosu nemti, belgiani, franci, anglii s. a., éra pamenteni, compatrioti fórté pucini; prin urmare ce ve mai dóre pe voi capulu, ca acei straini au lacomitu prostesce la castiguri mari, si au aruncatu pe calea ferrata orientale vreo sieptedieci de milli-óne. Aceia au de unde se pagubésca, éra agricultur'a nóstra mai este inca totu in starea sa primitiva, adeca cumu o portámu pre candu pamentulu ni se cultivá prin robi (iobagi) flamandi si batuti, éra industri'a nóstra este aprópe nulla, si comerciulu in veci passivu, comerci de petece si de pantlice, aduse in tiéra de sasi, armeni, evrei. Si apoi ce, nu cumuva unu poporu de aristocrati, precumu ilu recunósce si „Pesti Naplo.“ se va indiosí vreodata, cá se se ocupe cu industria si comerci? A dominá, éra nu a lucrá, este vocatiunea nóstra pe acestu pamentu. Prin afurisitele revolutiuni din 1848 amu perdutu enormu, iobagiá, scutire absoluta de ori-ce inoposite, scutire de servitiu obligatu in armata, dreptulu celu nepretiuitu alu aviticitatiei (Jus aviticitatis), dreptulu exlusu la functiunile municipali si la cele mai multe functiuni ale statului, dreptu de a luá bani imprumutu si a nu mai platí in veci; si acuma ce mai vreti dela noi, cá séu se lucramu si noi cá tóte popórale mojice, séu se perimu de fóme? Nu ve este rusine obrazului, se esiti cu asemenea pretensiuni in faci'a nóstra cea stralucitória de glori'a din trecutu?

Se caute bene toti aceia, carii se interessédia atatu de sórtea calei ferrate orientale, catu si de alte cestiuni economico-nationali si finantiarie ale ungureniloru, si se voru convinge, ca ideile defasurate in punctele de susu suntu acelea, care trecu cá si unu firu rosu prin tóte operatiunile respective, si predomina societatea loru.

Cá ce respunsu voru luá mai curendu séu mai tardiu dela Europ'a, voru vedea cei carii voru fi in viétia. Noi din partea nóstra declinamu orice participare la complimentele ce le voru face europenii, pentru ca comunismulu va fi epithetulu celu mai dulce, care li se va plesni in facia.

Braslova 27 Decembre n. 1873.

Scimu ca in statele constitutionali, fia constitutiunea catu de draconica séu angerésca, regimile nu se surpa, pana candu suntu sustienute de majoritatele parlamentari, ad. de partit'a gubernamentale inchituita la tóte si pentru tóte.

Mai. Sa, candu -si dedese min. Szlavi demisiunea, inca nu vrú a i o primí, totu din acestu principiu constitutionale, fienduca vediú, ca partit'a deakiana apromise lui Szlavi numai cu cateva momente mai nainte, ca lu va sustiené, si pana candu majoritatea acésta nu se va destrama, concordia si disciplin'a ei va mai dá lectiuni de este levitice tuturoru — celoru desmatiatu, discordi si imparechiatu prin maiestri'a ei — fia acésta catu de machiavelistica, ca toema asiá cere politic'a celoru ce voru a se sustiené la putere cu fortí'a, ceea

*) Déra vinarsulu celu puturosú pe ce se'lu cumpere? Intréba tipografulu.

ce fora latiulu insielatorieloru si alu corruptiuniloru nu e possibile. — Se se uniésca la alegerele viitórie tóte nationalitatele spre a scóte o maiortate solidaria de deputati in dieta, si atunci, dér' numai atunci voru poté scapa in pace nationalitatele de furi'a torrentiale a ultraismulu maghiaru, ce sare in buestru pe tóte terenurile de dreptu cu arbitriulu seu, tari in credentia, ca au de 'a face numai cu nesce creature usióre, venabile, credule, ma si cascade la orce promissiuni sirete. — Se simtia ticalosii, cari si au datu votulu cá se -si capete apoi ciocanu in capu, cá sei umileze pana ce ii voru face inca si iobagi. — Cu limb'a pasiescu totu inainte cu tóte, ca acestu beneficiu a fostu generale de candu e Ungari'a si comunu tuturoru limbiloru; mane voru trebú comunele, satelo romane inca voru trebú se invetia maghiarésce, poimane preutii voru trebú se duca matriculele totu maghiarésce, ma si inaintea altarielor va spandirá sabi'a lui Damocle cu „muszar se ve rogati maghiarésce numai la ddiulu maghiariloru.“ — Ve spargu capulu cu palari'a vóstra, déca ii ati alesu, svaviter in modo, fortiter in re intru tóte; mii si mii se cósce alegerea de deputatu, ei sacrificia aici, numai se reésa, ca éca in dieta -si asternu ei apoi, cum vreu.

Legi se faca dupa facionulu loru, apoi la executiunea loru facu ele si arme déca se cere. Virilismulu, representarea comunelor prin elu in adunari cercuali si municipali suntu totu creatiuni de a intierca poporulu dela politica si dela interessulu ei; si apoi de cine se le mai si pese, ca carturarii, unii inca se lasa si la trafice?! Numai inteligentia cea solida si preutimea va mai luptá pentru existenti'a vietiei nationale, déca nu cumva se va inecá si ea cu vreunu osu de rosu, ce li lu voru aruncá, cá se taca. Medicina aici nu affi, decatu resolutiunea la lupta legale activa ori passiva fora fine, asia cum si candu o ceru impregiurabile, dér' cu toti umeru la umeru in fruntea poporului, in masse ferite de corruptiuni si insielatorii. Constituita si disciplinata partit'a nationale ar' deveni maistr'a maistriloru; cum vedemu pe o mana de serbi, ca lupta fora a se incovoie, in catu acumuli se va concede conchiamarea congressului spre alegerea patriarhului, si lupt'a sasiloru inca nu le va scapá colaculu din man'a cea strinsa. Ei protesta, ei reclama, ei pretendu cu totii deodata disciplinati, ceea ce nu mai e de amanatu neci la conlucrarea nóstra, care cere numai solidaritate, ca-ce numai acésta are fermeculu impunerii si alu reesirei cu orce intreprimdere si lupta. —

— In totu comitatulu, scaunulu seu districtu se se aléga cate unu comitetu de catra inteligentia spre a conlucrá totudeauna cu tótele in solidaritate in lupt'a nationale si deodata in tóte causele nationali comune prin cointielegere mutua, cum facu tóte partitele politice respectabile. — Organu de cointielegere éccalu, cum lu veti voi. — Sasii dintr'odata adunara vro 24 mii fl. spre a sustiené unu Organu nationale „Tagespresse,“ pentru lupta, si cine se scóla de deminétia ajunge la tienta mai curundu, de catu cei dormitanti, scumpi la taretia si eftini la farina. —

A rondarea municipaloru in proiectu de l. o puse min. de interne Szaparyp emés'a dietei in sied. din 20 Dec. Proiectulu ne nimicesce si Fagarasiulu si Naseudulu si Zarandulu si tóta speranti'a de o viatia nationale politica? calcululu e facutu, cá prin virilisti petutindeni se fia minoritatea maghiara cá oleulu deasupra masseloru. Éeca i icóna, pentru Transilvani'a dela § 20—30: Comitatu Hiniórei si Zarandulu cu capitalea Deva sub numire Comit. Hiniórei.

Solnoculu interiore cu comunele din Chioaru si Bethleanulu; Feleacu, Jencsiu, Siacobu si Noulu din Dobaca etc. cu Capitalea Deesiu sub numire comit. Solnocu si Dobaca.

Bistritia si Naseudulu se unifica, cu ce mai remase din Dobaca si partea orientale din com. Turdii si a Clusiului cu capitalea Reginu si numirea Comit. Turdii.

Clusiulu, cu Turd'a cealalta, Ariesiulu facu comit. Clusiului.

Alb'a infer. si Cetatea de-balta pana la Elisabetopole cu capit. Ajudu sub numirea comit. Cuculiului.

Scaunele Muresiu, Ciucu si Odorheiu cu o parte din Cuculu cu capit. Odorheiu sub nume comit. Muresiului.

Alb'a superiore se imparte la vecini.

Oresti'a, Sabesiu, Mercurea, Sibiiu, Cincu m., Mediasiu, Sighisióra si Nocrichu cu partile vecine din Alb'a sup. si Fagarasiulu pana la Sambata va fi comitatulu Sibiiului cu cap. Sibiiu.

Comit. Brasiovlui cu capit. Brasiova va impreuna Fagarasiulu de dincóce de Sambata, Rupea, Triscaunele, distr. Brasieului, si vecinele locuri din Alba super.-Orasiele tóte se incorporéza cu Scaunulu Muresiului la secui si numai Clusiulu, Muresiu Osorheiu, Sibiiulu si Brasiovlulu au remassu de sine statatérie cá jurisdictiuni orasienesci.

Vomu reveni si la detaiulu proiectului, care impartiesce pe romani cá camasi'a lui Christu si totosi vomu fi vii, déca ne vomu safulca intruniti si disciplinati. — Vocea! —

Naseudu Decembre 1873.

Permite-mi se vinu pre seurtu si la parentele Pavelu.

Marturisescu, ca dela acestu episcopu, cá dela unulu ce a petrecutu mai multu in mediulocu poporului, mi-am promisú multu. Acést'a am esprimat-o chiaru in colónele acestei foi, candu S. S'a a visitatu si valea Rocnei. Dorere inse, ca cararile sale, pre cari a pornitu, nu-mi promitu neci cumu realisarea acelor dorintie ale mele si a diecesaniloru sei, neci vindecarea raneloru poporului nostru.

Principiulu democratismulu este: Celu ce vré se lucre pentru benele si prosperitatea poporului nu póte face acést'a decatu numai prin contielegere cu poporulu. Nu asiá a inceputu a lucrá inse parentele P. S. S'a crede, ca cu cativa subordinati ai sei póte se decida dupa placu si despre cele mai vitali cestiuni ale beserice sale si fara consultarea poporului, inse vai reu luca.

Cene sustiene preutimea la noi? — Poporulu!

C-ne sustiene scótele? — Poporulu!

Cene sustiene beseric'a si tóte greutatile besericesci? — Poporulu!

Cene are se decida asupra tuturoru affaciloru celoru mai esentiali din diecesa? — Ér' poporulu, si respective congressele mixte. Aceste se nu le uite parentele P.

S. S'a se vede, ca si-a propusu de a mutá scaunulu episcopescu la Bai'a mare. Nu voui se me occupu astadata cu intentiunea s'a, de este buna si folositória pentru intrég'a diecesa ori nu, neci despre aceea, ca óre buna si recomandavera este Bai'a mare pentru venitóri'a resiedentia episcopésca, ori s'ar' affá altu locu mai corespundiatoriu. Despre aceste obiecte la tempulu seu. Cu ceea ce voui se me occupu astada a este modalitatea S. Sale ce o aplica pentru realisarea intentiuniloru sale; S. S'a a convocatu unu consistoriu plenariu, in care a maiestritu una maiortate, care a decisu mutarea scaunulu episcopescu. Intrebu pre parentele episc. Pavelu, déca este in procedur'a s'a numai umbra de legalitate? Ori cene va dice, ca acésta procedura este ilegale, si ca mirósa a celu mai crasu absolutismu. Asiá intiel-ge S. S'a, ca dieces'a ce i s'a incredintiatu este una turma de oui ce dreptu se o mane in care parte va voi? Nu este bene sante parente! Déca se convocá unu congressu din 1/3 preuti si 2/3 mireni, crede-mi, ca chiaru in acestu districtu ti-ai fi afflatu ómeni, ce te ar' fi adiatatu la realisarea intentiunei S. Tale, desi nu pentru Bai'a mare, dér' pentru alte locuri, unde se spera, ca ar' prosperá si promová infiorirea romanismulu. Detori'a S. Tale erá, cá antaiu de tóte se fia dreptu si constitutionale, se nu ambli a fortia in modu ilegale una decisiune, care póte se

strice foarte multu besericeii si speciale diecesei armenopolitane. S. Ta totu deun'a trebuie se asculti vocea intregului poporu, aibi de santa detorinta se te supuni ori si candu la vointia poporului expresa in unu congressu generale. Cum veduramu, ca facu si episcop. rom. cath. alu Ardealului in congressulu loru catholicescu de mai multe ori.

Déca ai lucrá in intielesulu acest'a, atunci nu -mi pasa, decida congressulu mutarea scaunului episcopescu in Sighetu, si me inchinu, pana atunci inse vei dá de proteste in tóte partile.

Totu cu ocaziunea acelu consistoriu plenariu s'a mai comissu una mare ilegalitate, prin decisiunea stoleloru preutiesci! Este cunoscutu, ca preutimea la noi se sustiene de poporu prin stole etc. Nu intielegu, cum póte clerulu se-si aróge dreptulu se prescrie, ca ce salariu (stole) se le dá poporulu? Dupa mene si asupra acestei cestiuni, care este fórtu dorita, nimenui nui compete se decida, decatu insusi poporului, respective unui congressu generale, compusu in modulu aratatu mai susu.

Asiá dér' S. parente Pavelu! Inainte de a decide unde se muti scaunulu episcopescu, va fi bene se lucrú impreuna cu metrop. si ceilalti episcopi pentru castigarea unui congressu generale, apoi a unui diecesanu, unde se voru deliberá si punctele din cestiune. Deci congressu, congressu si ér' congressu. Publiu.

Deesiu in diu'a S. Nicolae 1873. (Unu atentatu spre a saraci poporulu.) (Urmare.)

Excellentissime Dómnæ Ministru regiu-ungurescu de interne!

In contra decisiunei de sub nr. 32 alu adunarei comitetului comitatensu alu Solnocului interio-re tiente in 28-30 Nov. 1873, — prin care in bona sperantia aprobarei Excelentiei S'ale domnului ministru regiu-ungurescu de interne s'a oferitu spre adiutorarea scolei civice redicande in orasiulu Deesiu sum'a executanda din restantiele greutatilor publice comitatense ale anului 1872 in cantitate nedeterminata, — ne luamu audacia a susterne

Appellatiune

de óra ce:

Decisiunea amentita e ilegala si facia de poporatiunea comitatensa si de interesele ei de totu neecuitabile si nejusa.

Inainte inse de a ne susterne cu profunda onóre motivele nóstre, suntemu siliti a premite, ca in contra decisiunei din lun'a lui Martiu a. c. nr. 22 alu Spect. comitetu, prin care acest'a a oferitu din fundulu (golu) de relutiune — in bona sperantia de a se poté essecutá — sum'a fabulosa de 20,000 fl. v. a., singuru din acea unica cauza nu ne-amu susternutu appellatiunea nóstra, ca-ce amu fostu convinsi, cumca Excelentia Vóstra, d. ministre de interne, veti observa, ca aceea nu se póte incuvenintiá, parte pentruca sum'a apromissa factice nu a existatu, cu deosebire inse pentruca oferirea aceea a fostu ilegala; — nu amu appellatu inca neci pentru aceea, pentruca amu speratu, ca acea maioritare liberala (darnica) a comitetului comitatensu, care e fórtu optimista, convingunduse despre decisiunea s'a, -si va trage mai bene socotéla cu sene insa-si, si cu provenetele si erogatiunile comitatului, si nu va manipulá fondulu de relutiune alu comitatului spre daun'a comunitatii comitatense. —

Vediendu inse, cumca maioritarea comitetului comitatensu si in contra opusatiunei nóstre motivate din adunare, se nisuesce a oferí ne partele scolei civice din Desiu — desi acuma nu sum'a determinata de 20,000 fl. v. a., totusiu sum'a ce se va poté essecutá din relutiunile greutatilor publice, si acést'a si voiesce a o folosi espresu spre acelu scopu, in contra acesteia ne susternemu motivele nóstre cu tóta onórea in urmatóriele:

Aceea decisiune e ilegala, neecuitabila si nejusa pentruca:

1. In intielesulu punctului alu 2-lea alu Statuteloru vigente despre greutatile publice inaltu aprobate „poterea pentru greutatile comuni comitatense in prim'a linia este a se intrebuintia la cladierea si censervarea linieloru de drumuri comitatense si de tíera pentru comunicatiune, cari se afla pre teritoriulu comitatului: pentru aceea poterea

pentru greutatile comuni in parte la edificarea drumurilor vicinali dela un'a comuna la alt'a, séu la alte scopuri comuni, cari nu interesza universitatea comitatensu numai cu privire la casuri desclinite si atunci se póte intrebuintia, déca drumurile de tíera si comitatense pentru comunicatiune s'au pusu dejá in stare buna, séu déca cladierea si censervarea buna a acelor'a este asecurata pre deplenu.“

Intielesulu acestui statutu alu nostru atatu e de precisu, incatu déca maioritarea comitetului comitatensu ar' luá in cuvenintiá consideratiune axiom'a juridica deobligatoria pentru flasce care cive benecegetatoriu, care ni a remasu dela stramosii nostri dirépta amentire gloriósa a densiloru „patere legem quam tulisti ipse“, si déca maioritarea comitetului comitatensu, pre langa luarea in consideratiune a statutului de mai susu ecualu legii, numai o privire ar' fi aruncatu asup'ra drumurilor de tíera, comitatense si postale din comitatulu nostru, precumu si asup'ra regularei necesarie a fluvieloru, indata se-ar' fi convinsu, cumca si in casulu acelu'a, candu se-ar' fi potutu contá la unu venitu anualu de 20,000 fl. v. a. din relutiunea grautatilor publice si atunci numai prin folosirea mai corespundietoria a acelei'a sume in restempu mai pucinu de 30 ani abiá se-ar' cladi drumurile de comunicatiune de tíera necesarie si cele comitatense, — dér' la neci unu casu neci atunci nu ar' fi asecurata sustienerea acelor'a in stare buna.

Spre comprobarea acestoru asertiuni ale nóstre ne provocamu:

a) La drumulu de tíera postalu de 7 miluri, care duce din Deesiu pre la Alpretu, Cernucu in Selagiu. —

b) La drumulu de tíera postalu de 12 miluri, care duce din Deesiu pre la Chesieiu, Lapusiu un-gurescu, Strimbulu, Rotund'a in comitatulu Maramuresiului.

c) La drumulu de tíera postalu de 2 miluri, care duce dela Betleanu la Naseudu.

d) La drumulu comitatensu de comunicatiune de 7 miluri, care intendiendu-se dela Uriu de susu la Agriesiu pana in Domocosieni talia in lini'a Lapusiuului.

e) La drumulu de tíera de 2 miluri, care duce dela Lapusiuulu un-gurescu pre la Cernesci la Baiamare. —

f) La drumulu comitatensu de 4 miluri, care se intinde dela Lapusiuulu un-gurescu pana la Galgou.

g) La drumulu de tíera de 3 miluri, care duce dela Betleanu prin Nufaleu (Nagyfalu) la Lechintia. —

h) La drumulu comitatensu de 5 miluri, care incependu dela Deesiu prin Ungurasiu talia in drumulu Betleanu-Nufaleului, a carui cladiere e inceputa.

i) La drumulu comitatensu de 8 miluri, care se intinde dela Deesiu pre tiermurele stengu alu Somesiuului prin Citanu, Fodor'a, Buzasiu, Losn'a mare pana in Surducu, care e neincungiuratu necesariu si s'a si hotaritu a se cladi. —

k) La drumulu comitatensu de 3 miluri, care duce dela Deesiu prin Ocn'a Deesiuului la Sinteregutiu. —

l) La lini'a drumului comitatensu de 4 miluri proiectata si redicanda dela Chiuseni prin Semisn'a la R. Cristuru si Panticu.

m) La drumulu comitatensu de 3 miluri proiectatu si in parte acuma de multu inceputu dela Reteagu prin Ganciu pana in Lapusiuulu un-gurescu.

n) La lips'a neincungiurata a unui podu statatoriu redicandu la Chiuseni, Rusu séu in orce punctu centralu preste Somesiu, care dela Deesiu pana la Surducu curge in lungime de 8 miluri, — care podu se impreune doue parti ale comitatului si se faca posible comunicatiunea in orce tempu, in urma

o) Cu deosebire ar' trebui se atraga atentiunea comitetului comitatensu regularea Somesiuului, care talia comitatulu in doue parti in lungu si in latu, in lungime dela Dengeleanu pana la Deesiu de 3 miluri, si dela Petr'a pana la Surducu de 14 miluri, cari in fia-care anu causéza daune de sute de mii si amenintia cu cutropire totala nu numai familii singuratece, ci si sute intregi. —

Sustarea drumurilor enumerate, redicarea celoru cari nu existu si sustienerea acestoru pre venitoriu este oftata nu numai din punctu de vedere economicu-nationale si strategicu, ci si pentruca acele conditionéza sustienerea poporatiunei comitatu-

lui, si castigarea modrului de viétia a aceleia intru atata, in catu acésta poporatiune in tempulu criticu si lipsitu, in care ne aflamu in lips'a si a drumurilor de comunicatiune, e despoliata in cea mai mare mesura de modrulu de procurarea nutrementului seu, cu atatu mai multu, cu catu, ca pana candu se-ar' redicá drumurile mai susu enumerate si neincungiuratu necesarie, dintre 194 comune ale comitatului, 86 comune suntu lipsite in tempuri ghiatióse si ploiose si de drumurile vicinali de comunicatiune, pre cari se-ar' poté amblá.

(Va urmá).

Vien'a 18/12 1873. (Offenheim!)

Permiteti-mi Dle Redactrou, cá se Ve reportezu despre unu actu alu justitiei, ce a facutu una mare sensatiune aici.

Neorocirile cele multe, ce s'au intemplat pre la calile ferrate, daunele cele mari ale actionariloru, cari si-au datu capitalulu pentru cladierea loru, — au indemnatu justitia in temporele mai din urma, a urmarí in catu-va isvorulu acelor'a, si astufeliu de si nu a inadusi cu totulu, dér' celu pucinu a impiedecá progressulu reului.

Inceputulu s'a facutu in Germani'a, — de unde ne suntu inca recente descoperirile lui Lasner in parlamentu, despre hotiele cele mari facute in administrarea caliloru de ferru de acolo. — Dupa asta au urmatu Angli'a si Helveti'a. —

Ér' misieliele venite la lumina prin deront'a bursei de aci de asta primavéra, au deschisu ochii si justitiei de aci. — Vediutamu, cum au mancatu fundatorii diverseloru asociari, fora a avé nece unu capitalu, cu milliónele, insielandu publiculu neespertu. Vediutu-amu cumu din calici si vagabundi s'au facutu in doi trei ani milliunari, ducundu una viétia luxuriósa pe contulu publiculu insielatu. Vediutu-amu si urmarea acestoru'a, — ba o si simtimu. —

Aceste au indemnatu si pre ministru de comunicatiune Dr. Banhaus — a pasi mai aspru contra conducatoriloru si fondatoriloru astoru asociatiuni. — Mai mare atentiune si-a intorsu asupra corpuriloru administrative a caliloru ferrate.

Deficitulu continuu alu calei de fieru Lemberg-Ciernautiu, — erá prea abnormu. — Statulu a fostu silitu a solvi in cursu de 5 ani la 7,000.000 deficitu. — Ast'a erá prea multu. A tramisu deci una nota imprumutatória directorelui generalu cavalerului Ofenheim, carele inse luandu de prea mare obrasnicia, cá unu ministru se-i judece lucrurile sale, si-a batutu jocu de asta nota in consiliulu administrativu, dandu a intielege ministrului, ca prin atare purcedere, usioru -si póte pierde portofoliulu ministerialu. Cá respunsu a urmatu inse indata seceustrarea calei ferrate, — si cercetarea acteloru administrative. Ér' urmarea acelor'a a fostu — inchiderea directorelui. Sumele mai rotunde defraudate, descoperite pana acumu, se urcá la optu sute mii. —

Intru adeveru asta inchidere e una fórtu mare invingere morala a justitiei. — Lumea se mirá asiá dicundu de cutesarea ministrului in asta afacere, — pentru-ca Ofenheim a fostu unulu dintre persónele cele mai vediute in Vien'a. — Pana si in temporele mai de in urma primea aristocratimea mai alésa la petrecerile luxurióse, ce le dá in splendidulu seu palatiu. — Din unu concepistu simplu au adiunsu cá directore alu acelei cali, la mari onoruri. — Cá fundatoriulu ei a primitu numele de Pontexiuu (Pontus euxinus); au fostu decoratu cu coróna de ferru, cu ordulu rusescu S. Stanislaus, cu ordulu ottom. Medschidj; si altele. —

E camu ironicu cumu aceeași persóna una-data au fostu redicata la culmea onórei, cá cu doi ani mai tardiu se vina pentru acelu-asi servitiu, la loculu lui meritatu — intre talhari. — Dela procesulu acest'a se astépta descoperiri mari, pentru ca se vedu a fi mestecate mai multe persóne din asiá numit'a classa nobila-alésa

Elu insusi a promisú a descoperí pre toti par-

ticipantii consoci, dintre cari multi deputati de aci si unii diaristi.

E de insemnatu, ca in timpul din urma au studiatu limb'a romana, voiendu a-si continua spe- culatiunile si in Romania'a.

Totu astufeliu a patitu-o si cavalerulu HENZ directorulu calei Carolu-Ludovicu, numai catu ca a-cest'a a moritu de fôme in diu'a, candu au fostu se-lu inchida, pentruca nebuniudu in urma, n'au potutu se-lu constringa medicii nece cu forti'a se manance.

Atare sôrte i astépta si pre alti administra- tori de capitale publice, pentru ca, dupa cumu se vede, ministrulu de comunicatiune are tari'a si vó- li'a; ér' poporul insielatu cu ardóre i striga „Aut fiat justitia, aut pereat mundus.“

Dér' ôre la noi . . . ?!

. . . ori.

Processulu maresialului Bazaine.

(Urmare.)

Capitululu VI. Drapelurile.

Acestu capitulu penultimu a produsu mare emotiune si sensatiune in publiculu din sal'a tribunalului dela Trianon si a datu unu reliefu ôrecare acusarei contr'a maresialului Bazaine, elu contine urmató- riele —!

Dupace incercarea facuta de catra gen. Chan- garnier in 25 Oct. a remasu fara succesu si in urm'a convorbirilor d'entre generalii de Stiehle si de Cissey, maresialulu Bazaine a adusu in consiliulu din 26 la cunoscenti'a comandanti- loru de corpuri conditiunile, care le im- puse inamiculu.

Intrég'a armata prisoniera de resbelu, Metiulu predatu inamiculu impreuna cu materialulu de res- belu, drapelurile s. c. l. aceste fura, dupa depune- rea generalului Jarras, conditiunile principale for- mulate in protocolulu admanatu prin gener. de Stiehle generalului de Cissey. Dupa o discussiune lunga, tocmai ér' se se departeze consiliulu, candu generalulu Desvaux apropianduse de maresialulu Bazaine ei dise: „Si drapelurile?“ (stindartele.) — „Adeveratu“, respunde maresialulu, si indatu dedú ordinu cu voce tare, de a duce tóte drape- lurile in arsenalu, unde ér' se fia arse. Asia mar- turisí gener. Desvaux.

Se pare, ca in momentul acest'a a domnitú ôrecare confusiune in consiliu, pentruca nici mare- sialulu Le Boeuf, nici generalii de Ladmiraull si Frossard nu voiescu se fi auditu mentiunanduse cevasi despre arderea stindartelor. Maresialulu Canrobert, din partesi, nu'si aduce despre acést'a de locu aminte; are inse numai in memoria, cá s'a incinsu o conversatiune asupr'a întrebarei insemnate cá cumu se se predé drapelurile din partea corpu- riloru de artileria. Ce se atinge de gener. Soleille, care trebuie a se esecute mesurile relative la drape- luri si care antai nu voi'á se-si aduca aminte de nimicu, depuse in fine modificandusi in cursulu instructiunei prim'a afirmare: „Pre catu 'mi aducu aminte a fost vorb'a de drapeluri in consiliulu din 26, si maresialulu a aratatu intentiunea de a face se se arda.“ Intrebatu, déca maresialulu a fostu datu instructiuni in privinti'a acést'a, a respunsu: „Da, maresialulu 'mi-a datu instructiuni verbale in sujetulu acest'a si 'mia prescisu de a face cá se se adune standartele si se se depuna in arsenalu cu scopu cá acolo se se arda.“

Intrebatu asupr'a acestui punctu, maresialulu Bazaine declara a fi datu ordinu positivu generalu- lui Soleille, in consiliulu din 26, cá se faca se se adune drapelurile si se se arda in arsenalu; In totu casulu inse, déca si admitemu ca la momentu a datu ordinu generalulu Soleille, maresialulu Ba- zaine nu a datu ordinu directu comandantiloru de corpuri; spre dovada servésca ca generalulu Desvaux, care a fost provocatu incidentulu, a asteptatu pana la 27 Oct. spre a luá dispositiunile in privinti'a acést'a, si chiaru si in diu'a ast'a, 27, elu da ordini numai dupa citirea unei depesie tramise de catra generalulu Soleille generaliloru de artileria. —

Generalulu Jarras trebuéa se mérga in diu'a de 26, se otarasca cu generalulu de Stiehle tectulu capitulatiunei; ér' deci fôrte urginte de a procede la nimicirea stindartelor inca in diu'a acést'a si

innaintea departarii generalului. Cu tóte astea nu se dede nici unu ordinu, nici de catra maresialulu Bazaine comandantiloru de corpuri, nici de catra gener. Soleille servituluu artileriei.

Déca maresialulu a voitu seriosu acést'a nimi- cire, atunci neactivitatea s'a într'o impregiurare atatu de pressanta e cu totulu neexplicabile. Ca-ci, déca, capitulatiunea ar' fi fost subscrisa inca in sér'a aceea, in diu'a urmatoria s'aru fi aflatu facia de angagèmente luate, si de aci incolo nu ar fi mai fostu posibilu, a procede la operatiunea nimi- citória a stindartelor.

Facia de acésta situatiune perfectu definita atitudinea passiva a maresialului Bazaine si a ge- neralului Soleille remane o enigma.

Ori póte a cugetatu maresialulu Bazaine si gener. Soleille, cá nimicirea drapelurilor ar' puté irritá pe iuvingatoriu si l'aru puté determina a 'si retrage concessiunile sperate si cugetarea acést'a ii a retienutu dela nimicirea drapelurilor otarita in demaneati'a dilei? Nimenea nu-o scie. Fia inse cumu va fi, siguru e, cá déca i se póte imputá maresialulu d'a nu fi datu nici unu ordinu comandan- tiloru de corpuri in diu'a din 26, generalulu Sole- ille, care a primitu instructiuni, e responsabilu, ca nu a luatú nici o mesura facia de-o situatiune, care nu iertá nici cea mai mica intardiare.

Difficultatile escate in conferinti'a d'entre ge- neralii de Stiehle si Jarras facundu a se amaná subsemnatur'a capitulatiunei, ér' inca in 27. Oct. posibilu, a repará errórea comisa.

Ordinile generalului Soleille, adre- sate in 27. — Ce se petrecea in 27 dimineati'a între maresialulu Bazaine si generalulu Soleille? Instructiunea nu-o póte stabili. Inse, la finitulu repportulu tîenutu de maresialulu, unde mergea generalulu Soleille in tóte diminetiele, fúra formu- late prin acést'a doi ordini, unulu adressatu, gene- raliloru de artileria ai corpului, altulu destinatu colonelulu de Girels, directoriu alu arsenalulu. Acesti doi ordini suntú redigiati dintr'odata.

Acestu punctu e cu securitate doveditu; între 11 si 12 ôre siefulu statulu majoru alu artileriei a adunatu pe oficirii sei, spre a espedá cei doi ordini. Dupace s'au scrisu, s'au presintatu genera- lulu spre subscriere. Cateva momente dupa acést'a, depesi'a destinata generaliloru de artileria pleca singura si generalulu Soleille retienú ordinulu pentru colonelulu de Girels. Aceste dóua depesie au sunatu asia:

Catra generalii-comandanti de ar- tileria a corpuriloru de armata. 27 Oct. Nr. 1002.

„La ordinulu maresialulu comandante supremu drapelurile si stindartele suntú a se duce si depune in cursulu dilei in arsenalulu din Metz. Drape- lurile se voru invelui in tocurile loru si se voru transportá într'unu caru de bateria inchisu, condusu de unu locotenentu si petrecutu de-o escorta de 4 subu-oficieri calari, déca e cu putintia. Ve veti in- tielege cu comandantele corpulu Dvóstre de armata, pentru cá se se de ordini spre scopulu acest'a re- gimentelor diferite. Ve rogu de a veni in cuar- tirulu meu generalu astadi la dóua ôre dupa ame- adia.“

Catra colonelulu de Girels! 27 Oct. Nr. 1003.

La ordinulu maresialulu comandante en chef, tóte corpurile de armata trebuie se-si tramita dra- pelurile si stindartele in arsenalu. Ve rogu se le primiti si se le conservati; ele voru face parte a inventariulu asupr'a materialulu- lui piatiei, care se va stabili prin o comisiune de oficieri francesi si prus- siani. (Va urmá.)

— Associatiunea romaniloru brasioveni pentru promovérea meseriiloru între romani va tiené a- dunarea generala Dumineca in 30 Decembre st. v. la 3 ôre dupa prandiu in sal'a gimnasiulu romanu, la care suntú invitati toti romanii din Brasiovu si din districtu, carii consimtu cu scopulu acestei Associatiuni.

Invitare de prenumeratiune la „GAZET'A TRANSILVANIEI“ pe anulu 1874 cu conditiunile

din fruntariu. E tempulu se ve interesati mai cu mare impartasire la problemele, ce ne ceru nóue sacrificia prea apasatória. — Ve rogamu se nu a- manati cu reinnoirea abonamentelor, cari sporite ne voru pune in starea continua de a satisfacé in digentiloru imperative ale timpulu urgentu. —

DD. Corespoudenti se binevoiesca a continua impreuna cu luminele ingenialoru si tari'a spirite- loru DDSale lupt'a pentru binele comunu alu po- porulu nostru; ér' restantii din anii trecuti se nu ne puna la proba extrema. —

Nr 3499 — 1873.

2—3

Escriere de concursu.

Pentru unu stipendiu Romantiaianu de 84 fl. v. a. prin renunciarea lui Georgiu Baiulescu medicinistu in Vien'a si stipendistu Gozsdniuanu, de- venitu curatu vacante, prin acésta pana in 15 Ia- nuariu 1874 st. n. se escrie concursu.

Concurentii la acestu stipendiu au de a-si tra- mite cererile loru concursuali instruite in intiele- sulu concursulu publicatu de acestu consistoriu me- tropolitanu sub datulu 19/7 Aug. nr. 2331/1442. — a se vedé n-rii „Gazetei“ 63, 65 — 1873. —

Din siedinti'a consistoriulu metropolitanu gr. cath. de Alb'a-Iulia tienuta in Blasiu la 16/4 Decembre 1873.

Concursu.

Pentru ocuparea postulu de invetiatoriu in a 2-a clasa la scól'a confessionale gr. cath. din com- un'a opidana Rocn'a-vechia in vicariatulu Rocnei districtulu Naseudulu se publica concursu pana in 13 Ianuariu 1874.

Cu acestu postu suntú impreunate urmatórele emolumente:

- Unu salariu annale de 200 fl. v. a. care se capeta din fundulu scolariu alu comunei opidane Rocn'a in rate lunarie decursive.
- 40 fl. v. a. relutu pentru quartiru si lemne. —

Doritorii de a ocupá acestu postu de inveti- atoriu voru avé a documentá: cumca au absolvatu cursulu preparandiale cu succesu bunu, ca a mai servitu cá invetiatoriu, si in fine, ca au portare morala buna si nepatata, — si suplicele astufeliu instructe suntú a se subterne la subscrisulu senatu scolastecu paa la terminulu susu indicatu. —

Dela senatulu scolastecu confes. gr. cath.

Rocn'a-vechia in 5 Decembre 1873.

Presiedintele
Clemente Lupsiaiu,
parochu gr. cath.

Notariu
Silvestru Murerianu,
invetiatoriu.

3—3

Cursurile

la bursa in 24 Decembre 1873 stá asia:

Galbini imperatesci	—	—	5 fl. 44	cr. v. a.
Napoleoni	—	—	9 „ 11	„ „
Augsburg	—	—	108 „ 75	„ „
Londonu	—	—	113 „ 80	„ „
Imprumutulu nationalu	—	—	74 „ 25	„ „
Obligatiile metalice vechi de 5%	—	—	69 „ 55	„ „
Obligatiunile rurale ungare	—	—	74 „ 75	„ „
„ „ temesiane	—	—	74 „ —	„ „
„ „ transilvane	—	—	73 „ —	„ „
„ „ croato-slav.	—	—	75 „ —	„ „
Actiunile bancei	—	—	1000 „ —	„ „
„ creditulu	—	—	237 „ —	„ „